מנורת המאור — קשה הליצנות

קשה הליצנות, שלא נענש יהוא עד שנתלוצץ, ואע"פ שלא היה בלבו דופי, שנא' ויקבוץ יהוא את כל ישראל ויאמר אליהם אחאב עבד את הבעל מעט יהוא יעבדנו הרבה.

קשה הליצנות, שלא פירש הכתוב לגרש אחד מעוברי שאר עבירות, אלא ללץ, שנא' גרש לץ ויצא מדון וישבות דין וקלון.

קשה היא הליצנות, שהביא הב"ה עשרה מכות על פרעה ובכלן לא שינה עליו סדרו של עולם עד שנתלוצץ בישראל, שנאמר לא כן לכו נא הגברים, וכיון שנתלוצץ, הפך הב"ה את האור לחשך, ושנה עליו סדרו של עולם.

קשה היא הליצנות, שלא מהרה הפורענות לבא על דור המבול עד שנתלוצצו בנח, שנא' לפיד בוז לעשתות שאנן נכון למועדי רגל. נח היה דומה לפניהם ללפיד, והיו בוזים את דבריו, ומתלוצצים בו.

קשה היא הליצנות, שלא מהרה הפורענות לבא על סדום עד שהתלוצצו בלוט, שנא' ויהי כמצחק בעיני חתניו. אמרו, שוטה, נבלים וחלילים בעיר, ואתה אומר שהיא נהפכת.

קשה היא הליצנות, שלא מהרה הפורענות לבא על הפלשתים עד שנתלוצצו בשמשון, דכתי' ויאמרו קראו לשמשון ויצחק לנו, מה כתי' אחריו, וילפות שמשון את שני עמודי התוך, ונפל הבית ומתו פלשתים.

קשה היא הליצנות, שלא מהרה הפורענות [לבא] על בני מואב עד שנתלוצצו בישראל כשגלו, שנא' ואם לא השחוק היה לך ישראל.

קשה היא הליצנות, שעליה נהרגו ארבעים ושנים איש מישראל, שנא' ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח, וכתי' ויפן אחריו ויראם ויקללם בשם ה' ותצאנה שתים דובים מן היער ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים. ולא נענשו סנבלט וטוביה אלא על ידי שנתלוצצו בישראל בבנין בית המקדש, שנא' וישמע סנבלט החורוני וטוביה וגו' וילעיגו לנו. ועל הליצנות נענש שלישו של יהורם, שנא' ויען השלישי [וגו'] ויאמר הנה ה' עושה ארובות בשמים היהיה הדבר הזה, וכתי' וירמסו אותו העם בשער וימת. ועליה נענשו מקצת ישראל, שנא' לכן שמעו דבר ה' אנשי לצון וגו', כי אמרתם כרתנו ברית את מות. ומה ענשו של דבר, וכופר בריתכם את מות. וכל המתלוצץ אין למכתו רפואה, שנא' ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא. ואפי' בקל שבקלים אין אדם רשאי להתלוצץ, שנא' משך ידו את לוצצים. ואפי' על לא דבר אסור להתלוצץ, כדי שלא תהא הליצנות לו הרגל, שנא' ולצים לצון חמדו להם.

וגרסי' במדרש משלי אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא. משל לשני בני אדם, אחד עני ואחד עשיר. והיה העשיר אומר לעני בכל יום, כמה נכסים יש לי, כמה גנות ופרדסים יש לי, כמה כסף וזהב יש לי. והיה העני אומר לו, מה הנאה יש לאדם ממנו, כל מה שקנית לעצמך קנית. כך הב"ה משיב לחכם ואומר לו, אע"פ שקנית חכמה לעצמך קנית. לכך נאמר אם חכמת חכמת לך. ר' אלעזר אומר, אם חכמת בתורה, כאלו את משמח להב"ה, שנתן לך חכמה, שנאמר אם חכמת חכמת לך, ולזה שנתן לך חכמה, ולצת לבדך תשא, ולא לאחרים. ד"א אם חכמת חכמת לך וגו', לעולם אין מתחברין שתי מדות הללו באדם אחד, החכמה והליצנות, אם חכם הוא אינו לץ ואם לץ הוא אינו חכם, שנא' אם חכמת חכמת לך, וכתי' ולץ לא שמע גערה, וכתי' בקש לץ חכמה ואין.

מעשה באדם אחד, שהיה מסקל מרשותו לרשות הרבים. פי' שהיה מפנה אבנים מביתו ומשליכן ברשות הרבים. מצאו חסיד אחד. אמ' לו, מפני מה אתה מסקל מרשות שאינו שלך לרשות שלך. שחק אותו האיש, והלעיג עליו, ונתלוצץ בו. ואמר, שוטה שבעולם, ומה ביתי אתה אומר שאינו שלי ורשות הרבים הוא שלי. לא היו ימים מועטים עד שנצטרך אותו האיש, ומכר את ביתו, והיה מהלך ברשות הרבים, והיה נכשל באותן אבנים שהוציא מביתו. והיה אומר, יישר כוחו של אותו חסיד, יפה אמ' לי כי ביתי לא היה שלי, מפני שהיה לי רשות למכרו, ורשות הרבים הוא שלי, בכלל אנשי העיר, מפני שאין לי רשות למכרו. ייסרני, ולא שמעתי ממנו, ונתלוצצתי בו, וקיימתי בעצמי ולץ לא שמע גערה.

מדת הליצנות היא מדה רעה עד מאד. ואסור לאדם להתלוצץ בכל דבר שבעולם, חוץ מבע"ז ובעובדיה. מנין אנו למדין, מאליהו הנביא ז"ל, שנא' ויהי בצהרים ויהתל בהם אליהו ויאמר (אליהם) קראו בקול גדול כי אלהים הוא כי שיח וכי שיג לו וכי דרך לו אולי ישן הוא ויקץ. אמ' להם, וכי הבעל הזה, שאתם עובדים אותו, שיח לו, שמא הוא ברא את כל האילנות, כענין שנא' וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו', וכי שיג לו, שמא הבטיחם את כל התחומין, כענין שנא' לא תסיג גבול רעך, וכי דרך לו, שמא קרע לכם את הים ועשה בו דרך, כענין שנא' הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, אולי ישן הוא ויקץ, או שמא החיה לכם את המתים ומקיץ אותן משנתן לחיי העולם הבא. אין כל אלו המעשים אלא מעשיו של הב"ה, לו נאה לעבוד ולו נאה להשתחוות, יתברך שמו לעד ולעולמי עולמים, ותתנשא מלכותו לדורי דורים.

וכל מי שאינו מתלוצץ, ולא מחניף לרשעים בעולם הזה, ויש לו יכולת ונפרע מהן, ונוקם נקמת הב"ה מהן, ומשבר גאותן ומאבד אותן, בקנאתו להב"ה ובאהבתו אוהביו ובשנאתו שונאיו, הב"ה כורת לו ברית שלום, לו ולזרעו אחריו, עד סוף כל הדורות, שנא' פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, וכתי' בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא וייראני ומפני שמי נחת הוא. סליק פירקא